

Bohater i jego muzeum... Jan Matejko

Marta Kłak-Ambrożkiewicz <https://orcid.org/0000-0002-9956-7730>

Muzeum Narodowe w Krakowie
e-mail: mkaeo@wp.pl

ORYGINALNY ARTYKUŁ NAUKOWY

Źródła finansowania publikacji / Funding acknowledgements: brak źródeł

Polityka open access / OA policy: CC BY 4.0

Informacja o konflikcie interesów / Conflict of interest: brak konfliktu interesów

Sugerowane cytowanie artykułu: Kłak-Ambrożkiewicz Marta (2024). Bohater i jego muzeum... Jan Matejko. *Zarządzanie w Kulturze*, 25(1–2), 169–180.

Abstract

A Hero and His Museum... Jan Matejko

The article considers the following issues: the civic attitudes of nineteenth-century society in face of the need to commemorate an outstanding artist; the participation of artists in creating such attitudes; and ways of promoting the nation's history and culture. The issues are presented in the context of the development of museology in Poland. The text is a case study of the biographical museum in Jan Matejko's house, opened on 6 March 1898 and since then, through a permanent exhibition and numerous temporary exhibitions, popularising various aspects of artist's life and work, as well as presenting his rich collections of crafts, textiles and military memorabilia.

Keywords: biographical museum, Jan Matejko, The Jan Matejko House, genius loci

Tekst dedykuję, dziękując za współpracę, Profesorowi Emilowi Orzechowskiemu, znawcy teatru, Heleny Modrzejewskiej i orędownikowi powstania muzeum biograficznego Wielkiej Artystki.

Tekst jest refleksją nad postawami obywatelskimi w dziewiętnastowiecznym społeczeństwie oraz nowatorskim podejściem do faktu upamiętnienia wybitnego i popularnego artysty. Poruszono także kwestie udziału artysty (artystów) w życiu społecznym, budowania postaw obywatelskich oraz świadomej promocji historii i kultury narodu. Na tle zarysowanego w artykule rozwoju muzealnictwa w Polsce przywołano wybrane formy uczczenia artysty i pamięci o nim, takie jak pomysł uhonorowania zasłużonego dla kultury polskiej i europejskiej Jana Matejki, zgłoszony po śmierci twórcy przez prof. Mariana Sokołowskiego, poprzez utworzenie domu biograficznego malarza.

Dom Jana Matejki – Oddział Muzeum Narodowego w Krakowie jest pierwszym i zarazem najstarszym muzeum biograficznym na ziemiach polskich. Matejko już za życia uznany został za jednego z najwybitniejszych i najpopularniejszych malarzy polskich. Przyszedł na świat w Krakowie w 24 czerwca 1838 roku w domu, który w 1794 roku nabył, przybyły z Saksonii, jego dziadek Johann Piotr Rossberg. Jan

urodził się jako dziewiąte dziecko nauczyciela muzyki Franciszka Matejki, Czecha osiadłego w Polsce i Joanny Karoliny Rossberg.

Franciszek Matejko, który po śmierci żony Joanny sam zajmował się dziećmi, wspomagany był przez jej siostrę Katarzynę Zamojską. Dla potomstwa był surowy, jego dominującymi cechami charakteru były wysokie wymagania co do edukacji oraz szacunek dla pracy i oszczędność. W wychowaniu i edukowaniu młodszego rodzeństwa pomagał mu najstarszy syn Franciszek. Najstarszy z braci Matejków, późniejszy absolwent historii i filozofii służył wsparciem i radą Janowi: „Chodząc do klas szkolnych Jan Matejko uczył się, prócz tego i muzyki w domu. Sam nawet ojciec dawał mu lekcje, co już było ze strony ojca niezwykłą i wyjątkową, łaską” (Gorzowski 1898: 583).

W Krakowie Jan Matejko ukończył szkołę św. Barbary i uczęszczał do Gimnazjum św. Anny¹: „Gdy więcej gromadziło się dzieci zwłaszcza na święta, wówczas ojciec grał zwykle tańce na fortepianie, a dzieci tańczyły; mały Jaś również w ślad za innymi puszczał się, w tany” (Gintel 1955: 32). W wieku czternastu lat Jan, nie ukończywszy gimnazjum, został przyjęty do krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych (1852). W roku 1858 zakończył z wyróżnieniem naukę w krakowskiej uczelni i uzyskał stypendium na dalsze studia w Akademii Sztuk Pięknych w Monachium (1858–1859). W roku 1860 kontynuował naukę w Akademii Sztuk Pięknych w Wiedniu. W tym roku ukończył i opublikował własnym nakładem tablice *Ubiory w Polsce 1200–1795*.

Pierwszą samodzielną pracownię Jan Matejko wynajął w domu Fischera przy krakowskim Rynku. Po śmierci ojca przeprowadził się do domu przy ulicy Krupniczej (wcześniej pracowni fotografa i radnego Krakowa Walerego Rzewuskiego). Sukces obrazu *Kazanie Skargi*, zwieńczony złotym medalem na wystawie w Paryżu, wpłynął na podjęcie decyzji związanej z życiem osobistym. W krakowskim kościele Karmelitów na Piasku, 21 listopada 1864 roku artysta poślubił Teodorę Giebułtowską (1846–1896). Z tego związku przyszło na świat pięcioro dzieci: Tadeusz, Helena, Beata, Jerzy i Regina. W 1873 roku artysta wraz z rodziną przeprowadził się do domu przy ulicy Floriańskiej 41. Wcześniej jednak wykupił całą kamienicę i przebudował, nadając jej charakter neobarokowego pałacyku. Z Wenecji pisał do swojego sekretarza „(...) jakie wielkie popełnił głupstwo kupując mebli za kilka milionów płacąc [jak się wyraził – M.K.A.] austriackimi papierkami (...)” (Gorzowski 1993: 180). Domowa pracownia malarza została dobudowana na jego polecenie w latach 1872–1873. Do

¹ „Najzaufańszymi przyjaciółmi rodziny Matejków byli: Szymon Darowski, Maks Zatorski, dr Fałęcki, Kazimierz Stankiewicz, Józef Poller, Henryk Groppler, Sikorski, Giebułtowski – ojciec i synowie: Stanisław i Stefan, Podlódowski; z młodszych jeden kolega szkolny. W zimowych wieczorach nieraz kilku z wymienionych pozostawało do późnej godziny. Franciszek czasem tylko grał na fortepianie... Częściej sadzał ojciec syna do gry; on zwykle wykonywał melodie znanych narodowych pieśni, nadto pieśń husycką, marsz żałobny Beethovena i Chopina. Czasem i ojciec wpadał w zapamiętany i zaczynał chórem śpiewać” (Jabłoński 1912, za: Gintel 1955: 32).

dziś znajdują się w niej przedmioty należące do artysty: jego kuferek na przybory malarskie, palety, sztalugi, studia akademickie czy kompozycyjne do obrazów.

W 1873 roku malarz objął stanowisko dyrektora Szkoły Sztuk Pięknych w Krakowie. Funkcję tę pełnił aż do śmierci. Z nominacją Matejki na dyrektora uczelni łączono wiele nadziei, wierząc, że artyście uda się przeprowadzić w niej odpowiednie reformy. Artysta zabiegał o nowy budynek dla szkoły, statut, środki finansowe. Ówczesne władze, powołując malarza na dyrektora, jednocześnie usamodzielniały Szkołę Sztuk Pięknych i oddzieliły od Instytutu Technicznego. Po objęciu stanowiska artysta wystąpił z projektem urządzenia szkoły i podniesienia jej do rangi akademii. Rozumiał potrzebę kształcenia młodzieży w kierunkach artystycznych, często przeznaczał na ten cel własne środki finansowe. Matejko prowadził klasę malarstwa historycznego w Szkole Sztuk Pięknych od 1873 do 1892 roku. W ciągu dwudziestu lat wykształcił wielu znanych artystów, m.in. jego wybitnymi uczniami byli: Stanisław Wyspiański, Józef Mehoffer, Włodzimierz Tetmajer, Jacek Malczewski oraz wielu innych, współcześnie zapomnianych malarzy. Nagrodzony w 1865 roku medalem na Salonie Sztuki w Paryżu obraz *Kazanie Skargi* otworzył Matejce drogę do światowej kariery. Do jego najważniejszych, spośród ponad trzystu dwudziestu dzieł malarskich należą: *Unia Lubelska* (1869), *Batory pod Pskowem* (1872), *Bitwa pod Grunwaldem* (1878), *Hołd pruski* (1882), *Sobieski pod Wiedniem* (1883), *Kościuszko pod Racławicami* (1888), *Konstytucja 3 Maja* (1892), *Śluby Jana Kazimierza* (1893). Matejko był genialnym rysownikiem i portrecistą. Stworzył kilka tysięcy rysunków o charakterze dokumentacyjnym, szkiców kompozycyjnych do obrazów, pejzaży. Namalował ponad sto portretów zarówno kameralnych, jak i monumentalnych. Wiele z tych prac bądź wstępnych pomysłów artystycznych rodziło się w domowym atelier oraz pracowni w Szkole Sztuk Pięknych. W 1876 roku, po sprzedaży obrazu *Batory pod Pskowem*, malarz nabył majątek i dwór w Krzesławicach, gdzie często spędzał czas z rodziną i gdzie urządził sobie pracownię malarską.

Matejko otrzymał szereg nagród i medali, był członkiem licznych towarzystw artystycznych i akademii. W dowód wyjątkowego uznania wręczono mu w Krakowie w 1878 roku, w imieniu wszystkich Polaków, specjalnie zaprojektowane „berło jako symbol jego panowania w dziedzinie sztuki” (Gintel 1955: 263). W 1882 roku Rada Miejska przyznała Janowi Matejce honorowe obywatelstwo Krakowa. Wśród odznaczeń, którymi został uhonorowany, znajduje się medal od papieża Leona XIII. Otrzymał go za orędownictwo dyplomatyczne w sprawie polskiej. Był niezwykle ambasadorem malarzem. W 1883 roku malował dla rodaków odsiecz wiedeńską, którą po ukończeniu wystawił w wynajętej przez siebie w Wiedniu sali. Dzieło było eksponowane przez miesiąc, a wiedeńczycy od rana do wieczora oglądali płótno za darmo. Potem, w tajemnicy przed rodziną i przyjaciółmi, Matejko udał się do Lwowa na posiedzenie sejmu galicyjskiego, gdzie ogłosił, że obraz zamierza zawieźć do Watykanu i podarować go papieżowi. Mimo ostrego sprzeciwu zebranych postawił na swoim i pojechał do papieża. Do historii przeszedł moment, w którym

ojciec święty pobłogosławił nie tylko artyście i delegacji, ale całą Polskę będącą wciąż pod zaborami. Współcześnie *Sobieski pod Wiedniem* znajduje się w Muzeum Watykańskim i jest najczęściej oglądanym dziełem artysty.

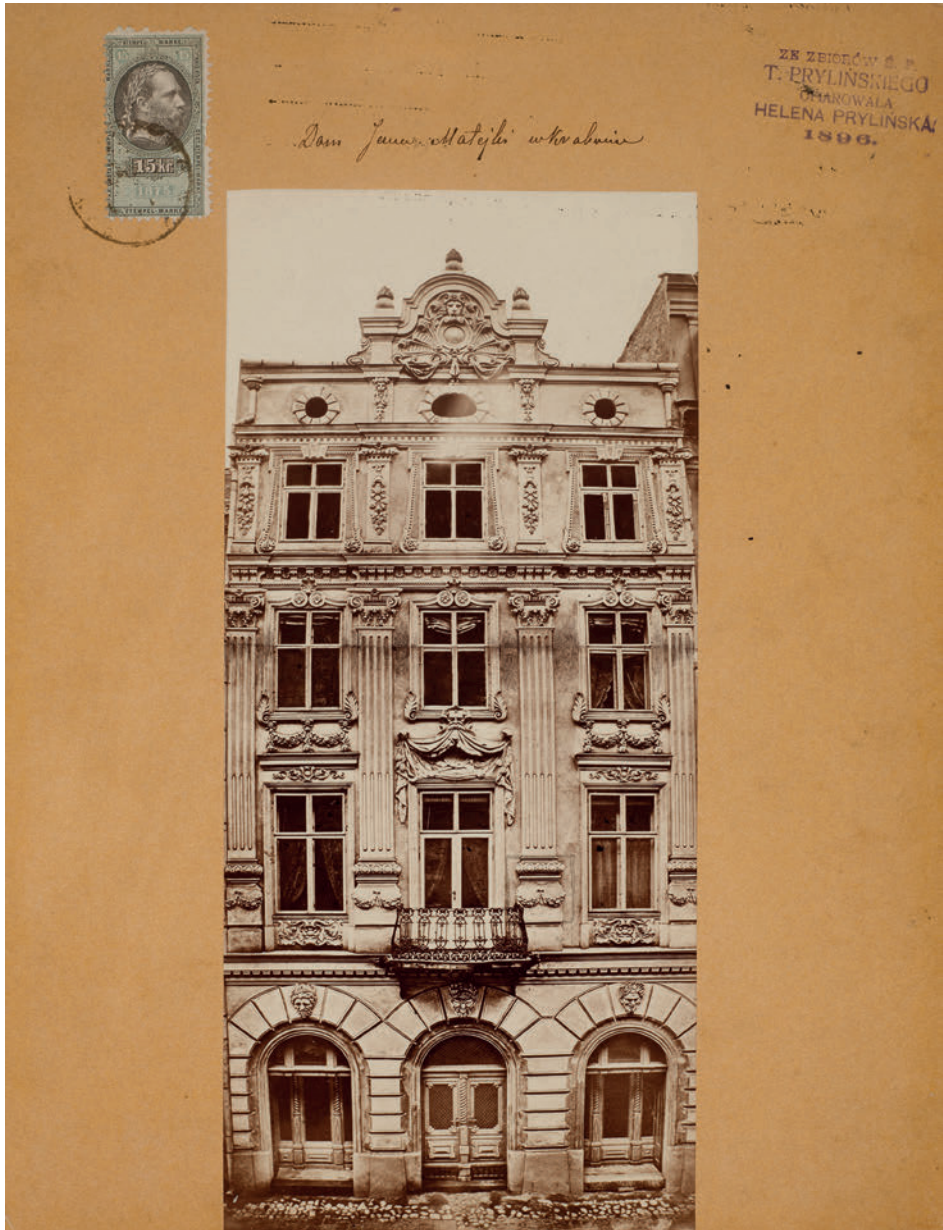
Na przełomie lat 1883/1884 malarz wykonał dla Politechniki Lwowskiej rysunkowe projekty malowideł do cyklu „Dzieje cywilizacji ludzkości”, a w roku 1890 rozpoczął rysunki ołówkiem do „Pocztu królów i książąt polskich”, ukończone dwa lata później. Matejko przez wiele lat gromadził zabytkowe przedmioty, z których stworzył okazałą kolekcję. Był także bardzo zaangażowany w ochronę krakowskich zabytków, m.in. należał do komitetu odbudowy Wawelu. Brał również udział w restauracji Sukiennic i kościoła Mariackiego, dla którego zaprojektował polichromię (1889–1891), jedno z największych dzieł polskiego malarstwa monumentalnego. Malarz czynnie uczestniczył w życiu kulturalnym Krakowa, zasiadał w gremiach artystycznych i dobroczynnych, co zostało opisane m.in. przez Ferdynanda Hoesicka w dziennikach *Powieść mojego życia* (Hoesick 1959: 461–462). Marian Gorzkowski, późniejszy sekretarz Matejki, który poznał malarza na odczycie poświęconym twórczości Fryderyka Chopina, tak opisał okoliczności ich pierwszego spotkania:

Odczyt ówczesny był bardzo ładny; Stanisław Tarnowski tłumaczył, pod jakim Chopin wrażeniem tworzył muzyczne swe prace, co wtedy czuł lub cierpiał, co wówczas w jego życiu zdarzyło się, a księżna Marcelina Czartoryska te same muzyczne utwory Chopina prześlicznie wykonywała (Gorzkowski 1993: 76).

Jan Matejko przyjaźnił się z wybitnymi postaciami ówczesnego świata kultury (jak np. Potoccy z Krzeszowic, Marcelina Czartoryska, Zofia Wołodkowiczowa, hr. Strogonow z d. Potocka z Niemirowa, Władysław Żeleński, Izydor Jabłoński, Wincenty Rapacki) (Gorzkowski 1993: 196).

Ciężka, wręcz tytaniczna praca nadwyreżała słabe od dziecka zdrowie artysty. Mimo powtarzających się ataków spowodowanych chorobą wrzodową nie przerywał malowania. Oddziaływały na niego także kłopoty rodzinne. Wieleletnia choroba żony, zakończona leczeniem zamkniętym, miała wpływ na trudną sytuację w domu artysty. Pod jego opieką pozostała czwórka dorastających dzieci. Po zamążpójściu córek i opuszczeniu przez dzieci domu malarz czuł się coraz bardziej samotny. Pogorszył się również stan jego zdrowia.

Zalecona przez lekarzy kolejna kuracja w Karlsbadzie na przełomie czerwca i lipca 1893 roku nie przyniosła poprawy. Niezadowolony pacjent przerwał ją i powrócił do pracy. 30 października po południu po powrocie ze Szkoły Sztuk Pięknych poczuł się bardzo źle. Wezwane konsylium zaleciło leżenie i spokój. Medycy nie potrafili udzielić skutecznej pomocy. Jan Matejko zmarł 1 listopada 1893 roku w swoim domu przy ul. Floriańskiej w Krakowie i został pochowany w grobowcu rodzinnym na cmentarzu Rakowickim. Uroczysty pogrzeb artysty, w którym brali udział mieszkańcy miasta i liczne oficjalne delegacje, odbył się 7 listopada. Kardynał

Il. 1. Fasada kamienicy Matejków. Fotografia została wykonana przez nieznanego autora ok. 1874 r., co zdaje się potwierdzać także naklejony na podkład znaczek z datą 1875. Pieczętka: „Ze zbioru / T[omasza] Prylińskiego / ofiarowała / Helena Prylińska / 1896//” współ. Pracownia Fotograficzna MNK

Il. 2. Salon w Domu Matejki (ujęcie na sypialnię) – ekspozycja muzealna z końca XIX w. została wykonana przez nieznanego autora (brak sygnatur i znaku zakładu) w celach dokumentacyjnych prawdopodobnie pod koniec XIX lub na przełomie XIX i XX w. współ. Fot. Jarosław Cyganik

Albin Dunajewski odprawił w kościele Mariackim nabożeństwo żałobne w niezwyklej oprawie muzycznej. Później kondukt żałobny okrążył Rynek Główny, a następnie ulicami Floriańską i Lubicz, przy dźwiękach dzwonu Zygmunta, udał się na cmentarz Rakowicki. Pogrzeb, na którym zgromadziły się tysiące Polaków ze wszystkich zaborów i z zagranicy, przerodził się w patriotyczną manifestację. W zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie, Oddział Dom Jana Matejki zachowały się telegramy z kondolencjami, wycinki prasowe, utwory poetyckie pisane ku czci artysty.

Marian Sokołowski, profesor historii sztuki i dawny współpracownik Jana Matejki (Kunińska 2014), na łamach krakowskiej gazety „Czas” wystąpił z projektem utworzenia muzeum imienia malarza. Zaproponował wykupienie, za pieniądze pochodzące ze składek społecznych, domu artysty z rąk spadkobierców. Ideę tego przedsięwzięcia najlepiej wyrażają słowa zapisane w *Przewodniku dla zwiedzających Dom Matejki*:

Il. 3. Współczesna ekspozycja muzealna. Fot. Mateusz Szczypiński

Il. 4. Współczesna ekspozycja muzealna. Fot. Mateusz Szczypiński

II. 5. Współczesna ekspozycja muzealna. Fot. Mateusz Szczypiński

Dnia 1 listopada 1893 roku zgasł przedwcześnie i prawie nagle Jan Matejko. W kilka dni po jego zgonie poruszył prof. Maryan Sokołowski myśl uczczenia genialnego malarza takim pomnikiem, jakim uczciły Norymberga Albrechta Dürera, Salzburg Mozarta, Weimar Goethego, tj. myśl zamienienia domu, w którym Matejko urodził się, żył i umarł – kochał, cierpiał i tworzył w muzeum jego imienia (*Przewodnik dla zwiedzających Dom Matejki* 1904: 20).

W tym czasie w Krakowie dla publiczności dostępne były zbiory Muzeum Książąt Czartoryskich i Muzeum Narodowego (Schejbal 1992: 155–156). Powstająca wówczas instytucja miała być pierwszą poświęconą wybitnej osobie zasłużonej dla polskiej kultury.

Komitet Obywatelski, powołany 7 stycznia 1894 roku, a potem Towarzystwo im. Jana Matejki (od 12 maja 1895 roku) zgromadziły znaczne sumy pieniędzy. Kwoty te przeznaczono na pokrycie wydatków związanych z wykupieniem od rodziny Mistrza kamienicy, części jego zbiorów i pamiątek. Mimo licznych trudności z tym związanych przystąpiono do sukcesywnego urządzania muzeum. Na jednym z posiedzeń padła propozycja urządzenia tomboli artystycznej, z której dochód powiększyłby fundusze Towarzystwa. Fantami na loterii miały być prace oferowane przez malarzy i rzeźbiarzy (Wilkosz 2004: 48). Józef Mehoffer, który w 1898 roku został powołany do Zarządu Towarzystwa im. Jana Matejki, organizującego placówkę muzealną, zaprojektował godło muzeum oraz bilet na loterię urządzoną w celu zdobycia funduszy na urządzenie muzeum biograficznego Mistrza. Prace adaptacyjne budynku wykonano według projektu architekta Tadeusza Stryjeńskiego. Nabywano sukcesywnie wyposażenie domu, na które złożyły się m.in.: meble, tkaniny, bibeloty, a także przedmioty z kolekcji artysty, jego rysunki, księgozbiór oraz fotografie dzieł Matejki, które miały być dokumentacją prac artysty. Zasoby muzealne zostały usystematyzowane i opisane zgodnie z ówczesną wiedzą.

Ekspozycja została zaplanowana w taki sposób, by zwiedzający mógł zapoznać się zarówno z pamiątkami po artyście, jak i zbiorem kolekcjonerskim malarza oraz projektami polichromii. Goście muzeum mogli zasięgnąć dodatkowych informacji u kustosa lub w *Przewodniku dla zwiedzających*. W publikacji zawarto również informację o charakterze obwieszczenia – swoisty regulamin zwiedzania (Sternschuss 1898).

Towarzystwo, które powołało placówkę i zajęło się jego organizacją, po raz pierwszy otworzyło Dom Jana Matejki dla publiczności 1 maja 1896 roku. Zwiedzającym udostępniono dwa urządzone pomieszczenia muzeum – salon i sypialnię artysty. Historia powstania Domu Jana Matejki oraz zasługi inicjatorów powstania muzeum biograficznego zostały utrwalone przez wmurowanie w sieni domu pamiątkowej tablicy:

Dom ten i mieszczące się w nim muzeum pamięci i czci Jana Matejki poświęcone, staraniem Maryana Sokołowskiego z funduszków państwa, kraju i gminy oraz składek publicznych

z współpracownictwem I-go Wydziału Towarzystwa im. J. Matejki w osobach Konst. M. Górskiego, Karola Pieniżka, Edwarda hr. Raczyńskiego, Franciszka Słęka, Piotra Stachowicza, Tad. Stryjewskiego stworzone, w dniu 1 maja R.P. 1895 uroczystie otwarto.

Inauguracja Muzeum Dom Jana Matejki i otwarcie placówki na stałe odbyły się 6 marca 1898 roku. Zaprezentowano wówczas w pełni urządzone pomieszczenia pierwszego piętra. Wystawiono obrazy Matejki, rysunki, zabytki rzemiosła artystycznego oraz przedmioty codziennego użytku.

Jeden z darczyńców Muzeum oraz jego współzałożycieli dr Adolf Sternschuss w pierwszym przewodniku po Domu Jana Matejki wydanym w 1898 roku napisał:

(...) wdzięczność i cześć dla człowieka, który w najsmutniejszych czasach jeden zdobywał dla narodu jakąś chwałę, a na wszystkie czasy zostanie zawsze wzniosłym wzorem wielkiego serca i szlachetnego żywota, żeby wdzięczność i cześć dla tego człowieka zabezpieczyła się i uwieczniła jakąś pamiątką żywą, mówiącą o nim zawsze i dla każdego, po wiekach jeszcze (Sternschuss 1898: 44).

Po wykonaniu wszystkich powyższych prac, na jednym z posiedzeń Towarzystwa, podjęto decyzję:

Pozostało już tylko jedno do zrobienia, mianowicie zapewnienie muzeum Matejki trwałego bytu przez oddanie go na własność gminy miasta Krakowa i pod bezpośredni zarząd Dyrekcji Muzeum Narodowego w Krakowie.

Stosowne dokumenty podpisano 9 lipca 1904 roku (*Odpis protokołu...* 1904).

Przeprowadzono także dalsze adaptacje pomieszczeń na sale muzealne, co miało ułatwiać ich zwiedzanie, dyrekcji Muzeum Narodowego bardzo bowiem zależało na właściwej popularyzacji postaci Jana Matejki (zob. *Sprawozdania Dyrekcji...* 1890–1916, 1939). W tym celu

Komitet Muzeum Narodowego występował przez trzy lata z rządu z wnioskiem, aby budownictwo miejskie obmyśliło jakiś celowy i zarazem artystyczny sposób wyróżnienia Domu Matejki spośród innych domów sąsiednich; wniosek Komitetu atoli pozostał wnioskiem... (*Sprawozdanie Dyrekcji...* 1906).

Zgłoszony przez prof. Mariana Sokołowskiego w kilka dni po śmierci Jana Matejki pomysł uczczenia genialnego malarza takim pomnikiem „jakim uczcili Norymberga Albrechta Dürera, Salzburg Mozarta, Weimar Goethego, tj. myśl zamienienia domu, w którym Matejko urodził się, żył i umarł – kochał” (*Przewodnik dla zwiedzających Dom Matejki* 1904: 20), był przejawem nowego spojrzenia na kwestię upamiętnienia wybitnych twórców. Sokołowski zaproponował wykupienie domu artysty z rąk

spadkobierców ze składek społecznych. Ta forma uczczenia pamięci Jana Matejki oraz działania pomysłodawców powołania instytucji mobilizowała społeczeństwo do ofiarności na rzecz tworzonego muzeum biograficznego artysty. Wiele osób spoza granic zaborów przekazywało swoje prace jako losy loteryjne (składki), datki oraz ofiarowało prace Matejki, wzbogacając zbiory. Organizatorzy muzeum precyzyjnie określili rolę placówki i wygląd ekspozycji, przyjmując, że nie będą odtwarzać wnętrza domowego domu Matejków, lecz sformułują narrację, która poprowadzi widza przez nagrody i zasługi artysty oraz jego prace. Scenariusz ekspozycji – dzięki połączeniu prac rysunkowych oraz fotografii wielkoformatowych obrazów Matejki – mimo zaborów opowiadał o historii Polski, wpływając na kształtowanie postaw patriotycznych, jednocześnie zwracając uwagę na postawę i zaangażowanie artysty w sprawy społeczne. Niezwykłym dokonaniem członków Towarzystwa im. Jana Matejki i wolontariuszy było wykupienie domu, pamiątek po artyście, prywatnego zbioru kolekcjonerskiego oraz stworzenie i udostępnienie ekspozycji publiczności w krótkim czasie. Dzięki ich staraniom jeszcze w XIX wieku placówka dołączyła do kilku już istniejących europejskich muzeów biograficznych.

Podstawowym założeniem organizacji Muzeum Domu Jana Matejki było zachowanie możliwie największej części spuścizny po artyście, a także zgromadzenie odpowiedniej dokumentacji fotograficznej obrazów jego autorstwa. W 1908 roku zatrudniono na stałe prawnika, poetę i wielkiego admiratora twórczości Matejki kustosa Macieja Szukiewicza, który otrzymał na trzecim piętrze muzeum małe mieszkanie. Pozostawał opiekunem muzeum do dnia swojej śmierci we wrześniu 1943 roku.

Zgodnie ze swoją misją Muzeum Domu Jana Matejki od 126 lat popularyzuje nieznanne aspekty życia i twórczości artysty, jak również jego bogate zbiory rzemiosła, tkanin i militariów. Służą temu: stała ekspozycja, liczne wystawy czasowe w samym oddziale, a dzięki współpracy z licznymi ośrodkami muzealnymi z kraju i ze świata oglądane również poza nim.

Towarzystwo im. Jana Matejki nie było organizacją masową. Tworzyła je garstka ludzi, zapaleńców, którzy postawili sobie ambitne cele uczczenia pamięci jednego z najwybitniejszych polskich malarzy XIX w. i utworzenie muzeum jego imienia... Członkowie Towarzystwa kierowali się ambicją, żeby nie było cudzoziemca, który by tego domu w przejeździe przez Kraków nie odwiedził, nie będzie nikogo [z] rodaków, który by go nie znał i nim się nie szczyił (Schejbal 1992: 165–156).

Placówka poza prowadzeniem badań nad życiem i twórczością artysty zajmuje się różnymi formami popularyzacji tej wiedzy. Wystawy, konferencje i seminaria naukowe, wykłady popularnonaukowe „Czwartki u Matejków”, „Spotkania z kustoszem” to niektóre z nich. Inną formą stał się pionierski projekt prowadzony ze Szkołą Muzyczną I stopnia z Dobczyc „Muzykowanie u Matejków”, nawiązujący

do muzykowania domowego, rodzinnego. W kręgu zainteresowań autorki, wieloletniego kustosza Muzeum Domu Jana Matejki poza pracą badawczą znalazło się poszukiwanie nowych form działalności dla muzeum biograficznego.

Bibliografia

- Bieniarzówna Janina, Małecki Jan M. (1979). *Kraków w latach 1796–1918*. Kraków: Wydawnictwo Literackie (seria: Dzieje Krakowa, t. 3).
- Gintel Jan (oprac.) (1955). *Jan Matejko. Wypisy biograficzne*, wstęp Janusz Bogucki. Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Gorzkowski Marian (1898). *Jan Matejko. Epoka lat dalszych, do końca życia artysty z dziennika prowadzonego w ciągu lat siedemnastu*. Kraków: nakładem autora. Online: <https://fbc.pionier.net.pl/details/nnlgW0l> [odczyt: 6.08.2024].
- Gorzkowski Marian (1993). *Jan Matejko. Epoka od r. 1861 do końca życia artysty z dziennika prowadzonego w ciągu lat siedemnastu*, oprac. Kazimierz Nowacki, Ignacy Trybowski. Kraków: TAIWPN Universitas.
- Hoesick Ferdynand (1959). *Powieść mojego życia. Dom rodzicielski. Pamiętniki*, t. 1. Wrocław–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Jabłoński Jan (1912). *Wspomnienia o Janie Matejce*. Lwów.
- Kunińska Magdalena (2014). *Historia sztuki Mariana Sokołowskiego*. Kraków: TAIWPN Universitas (seria: Ars Vetus et Nova, t. 40).
- Odpis protokołu z dnia 9 lipca 1904 roku spisane go w Muzeum im. Jana Matejki w domu pod L. or. 41 przy ul. Floryańskiej z powodu odbioru domu i zbiorów Jana Matejki na rzecz gminy miasta* (nr inw. IX/3155). Przechowywany w MNK.
- Przewodnik dla zwiedzających Dom Matejki* (1904). Kraków: Muzeum Narodowe.
- Schejbal Jan (1992). *Działalność Towarzystwa im. Jana Matejki na podstawie prasy polskiej i dokumentów znajdujących się w Domu Matejki*. W: Monika Bielska-Łach (red.), *Sztuka i historia. Materiały Sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki, listopad 1998*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Sprawozdania Dyrekcji Muzeum Narodowego* (1890–1916, 1939).
- Sternschuss Adolf (1898). *Dom Jana Matejki. Z 6 rycinami*. Kraków: nakł. Tow. Miłośników Historii i Zabytków Krakowa (seria: Biblioteka Krakowska, nr 9).
- Wilkoż Janina (2004). *Towarzystwo imienia Jana Matejki w Krakowie*. W: Krystyna Stefaniak, Joanna Popielska (red.), *100 lat Domu Jana Matejki w Muzeum Narodowym w Krakowie. Materiały do historii Domu Jana Matejki*, konsultacja nauk. Marek Zagórniak. Kraków: Muzeum Narodowe, 34–54 (seria: Z Historii Muzeum Narodowego w Krakowie).